

Almanac de Interlingua

Numero 25 – Novembre 2011

Editor: Cláudio Rinaldi (almanacdeinterlingua@yahoo.com.br)

Un longe viage

Un folia de coca in hodie Bolivia e un ancian anuncio de medicamento dentari pro infantes. In le Andes, on consume per tradition le coca *in natura* e anque su infusion in aqua, assi como on consume le caffè, le mate o le the nigre in altere culturas per le mundo. Totevia, le intolerantia del autoritates al drogas in general ha promote le disinformation que le coca provoca effectos simile a los del cocaina. Vermente, on deberea ingerer a un sol vice 250 tassas de the de coca pro obtener le effecto de 1 gramma de cocaina, post que le concentration del substantia in le folias es 0,4 per cento. O sia, masticar le folias o biber su the non face plus que relevar le malesses causate per le altitude andin.

Le alchimista e medico suisse Theophrastus von Hohenheim, plus cognite como Paracelsus, percorreva le pais de Europa e del Medie Oriente a fin de presentar un nova: un conjuncto de preparatos a base de herbas que auxiliarea a curar de un simple malesses a maladies sever. Un del elixires de Paracelsus esseva le laudano, un dilution de opio utilisate pro relevar le dolor o le insomnia. Post le morte de Paracelsus in 1541, su formulas continuava essente perfectionate per su adherentes. Il non esserea un exaggeration afirmar que Paracelsus aperiva cammino in le civilisation Occidental pro le recerca de herbas con proprietates medicinal o mesmo miraculose, como tunc se pensava. In 1839, per exemplo, le psychiatra francese Jacques-Joseph Moreau de Tours prescribeya hashish contra le insanitate e como fonte de inspiration. Le Club del Hashish, fundate per ille, reuniva in un luxuose hotel in le insula Saint-Louis, in Paris, le crema del litteratura e del intellectualitate francese pro fumar le herba e reportar experientias. Alexandre Dumas e Charles Baudelaire esseva inter le socios qui narrava in libros lor “viages” de hashish. Le austriano Sigmund Freud, patre del psychanalyse, se incantava per altere typo de derivato vegetal: le cocaina. In 1884, post leger le scriptos del medico german Theodor Aschenbrandt prescribente iste remedio pro que le soldatos sub le

rigores del front non sentiva fame ni somno, Freud scribeva le articulo *Über Coca*, in que reportava su experimentos.

Le experientias de Paracelsus, De Tours e Freud es exemplos illustre de un fascination tanto ancian como le homine ipse: le substantias que altera le chimica cerebral. Usate ab tempores le plus remote in ritos social, in ceremonias religiose, como medicamentos o a fin de liberar le conscientia, illos habeva un rolo legitime in quasi tote le societates human. Solo multo recentemente le medicina concludeva que, insimul con lor effectos benefic occasional, quasi sempre veni le catastrophe del vitio. Un classic exemplo es le heroína. Commercialisate como remedio contra le tusse, illo eclipsava in le principios del 20° centennio a un altere producto del mesme laboratorio german, le aspirina. On pensava que le pilula antithermic e analgesic esseva periculose, durante que le heroína habeva nulle contraindication.

Un ancian botilia de heroína producte per le interpresa pharmaceutic german Bayer e un hodierna plantation de papaveres in India. Durante le 19° centennio, on isolava a partir del opio le morphina e altere opioides de effecto plus potente. Inter 1898 e 1910, un de iste derivatos synthetic, le heroína, esseva commerciate como un substituto minus addictive al morphina e como un medicamento antitusse pro le infantes. In 1902, su ventas representava 5 per cento del lucros de Bayer.

A continuation on face un viage per le historia del principal substantias que hodie se considera drogas illicite.

Le **marijuana** e le **hashish** es producte ab un mesme planta, le *Cannabis*. Le hindus lo tractava como herba sacre, durante que le europeos laudava su proprietates medicinal contra le dolores de capite. Hodie, in locos como California, su utilisation es libere pro fines therapeutic como le relevamento del symptomatos del glaucoma e del effectos del chimiotherapia. Le hashish appare in un del contos del *Mille un noctes* e esseva usate per soldados napoleonic durante le campania militar in Egypto. Le marijuana esseva multo popular in le movimientos hippie del annos 1960.

Derivate del folias de coca, le **cocaina** ja esseva usate como anesthesico e recommendate contra le fatiga e le exhaustion ante que on lo banniva in le 1930s. Illo esseva le droga festive le plus usate in le movimento disco del annos 1970. Como es stimulante e augmenta le disposition pro le travalio, lo usava tamben le yuppies, filios del hippies, como accessorio professional e emblema de ascension social.

Le **heroína** es un potente e devastator derivato del opio. In le 19° centennio, on lo usava como sirop contra le tusse e como remedio al dependentia de morphina, anque derivate del opio. Illo esseva le droga official del bebop, currente innovative del jazz in le annos 1940 e 1950, e popular anque inter le poetas del generation beat – le stato de somnolentia e le sensation de esser foras del realitate serviva como escappatoria.

Le uso del **opio**, droga extracte del papavere, proveni de civilisationes ancian como le sumerios e assyrios. A partir del 19° centennio, comenciava a disseminar se per le Occidente le casas de opio, que recipeva personas a fumar le droga o a inhalar su vapor, ma tal antros passava a prohiber se in le centennio sequente. Le substantia tamben esseva le ration del conflictos colonial inter China e Anglaterra cognite como Guerras del Opio. Su effecto hallucinogene esseva multo valorisate per le exaltate sensibilitate del romanticos. Le poeta anglese Samuel Taylor Coleridge, per exemplo, scribeva le poema *Kubla Khan* post un experientia con opio. Thomas de Quincey reportava experientias sue in *Confessiones de un mangiator de opio*.

Extracte del cacto peyote, le **mescalina** esseva utilisate per indios mexican in lor rituales. Le **LSD** es un droga synthetic, fabricate in laboratorios in le 1930s. Le effecto hallucinogene de ambes es simile, e illos es cognite culturalmente como drogas de expansion del mente. Le mescalina esseva popular in le annos 1950, como reportate in libros como *Le portas del perception*, per Aldous Huxley, e *Le herba del Diabolo*, per Carlos Castaneda. In le 1960s, le professor universitari Timothy Leary defendeva le supposite beneficios del LSD, deveniente le guru del viages hallucinogene.

Resumite ab le reportage *Uma longa viagem*, publicate in le revista brasilian *Veja* le 12 januario 2011. Le articulo se dedica a commentar le exposition *High society*, tunc exhibite in London. Le curator del monstra esseva le scriptor Mike Jay, autor de *High society: mind-altering drugs in history and culture*.

Le unda del narcolitteratura

In America Latin e in Europa, scriptores usa le carteles de droga como thema de lor obras, ja considerate un genero a parte.

Sinaloa es un stato in le nordwest de Mexico, e anque le sede del quartiere general de un del plus periculose carteles de droga del pais. Justo per illo, Sinaloa deveniva scenario del novella *Balas de plata* ('Ballas de argento'), per Élmér Mendoza, precursor del si-nominate narcolitteratura, unda editorial que ha avantiate in Mexico e in altere paisas como Colombia, Russia, Francia e Italia. Illo es particularmente forte in le mercato mexican, pais ubi le narcotraffico occideva 28 mille personas ab 2006. Solo le anno passate, al minus quindec novellas con iste thematica arrivava al librerias.

Le interesse es motivo pro discussion. Si le traficantes, qui factura annualmente circa 40 milliardos de dollars, applata le pais, per que parlar tanto de

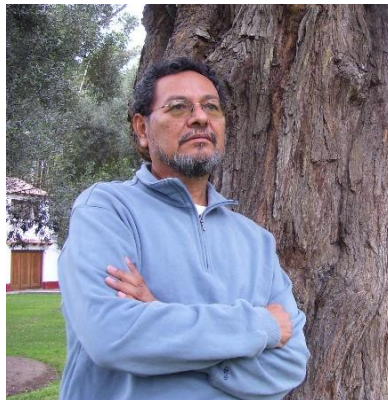
illos in libros? Esque il se tracta de un tentativa de comprender le problema o del pur e simple exploitation commercial de un subjecto que evelia le curiositate del population acclate?

Inter le autores es Fernando Vallejo, Martín Solares, Yuri Herrera, Jorge Fernández Menéndez e Luis Humberto Crosthwaite. Inclusive Carlos Fuentes se rendeva al thema con su novella *Adán en Edén* ('Adam in Eden'). "Le lista augmenta in harmonia con le avantio del morte e del corruption per le continente", scribeva le recentemente decesse scriptor argentin Tomás Eloy Martínez in un articulo pro le jornal *New York Times*.

"De un die al altere, tote le elementos de un thriller angustiante e excentric arriva al tabula del scriptores", resume le mexicano Jorge Volpi, autor de *El insomnio de Bolívar*, essayo super le passato, presente e futuro de America Latin. Como illos reflecte le realitate, iste obras non face judicios de valor, o sia non transforma banditos in astros, como accusa alcun criticos. Le adaptation pro television de *Sin tetas no hay paraíso* ('Sin tetta il non ha paradiso'), novella per le colombiano Gustavo Bolívar, es un successo del emissora Televisa. Il se tracta del historia de un puera a dece-septe annos qui se prostitue a fin de poner implantes in su sinos e, assi, conquerir membros de carteles. Es basate in factos real.

In ration de lor aspecto documental, le narrationes non accresce multo a lo que on lege in jornales e revistas. Sub iste angulo, le criticas ha senso: "In vice de preocupar se con lo que il ha de equivocare in le nove democracias, scriptores latinoamerican e anque europees prefere occupar se con le inimicos del systema", afirma Volpi.

Le fenomeno ha attribuite al narcolitteratura le possibilitate de succeder al realismo phantastic como marca litterari de Latinoamerica – ben que, claro, on sape que un continente tote non produce un solo typo de obra.

Nate in 1949 in Sinaloa, le scriptor Élmér Mendoza recipeva in 2007 le III Premio Tusquets de Novella, offerte durante le Feria International del Libro in Guadalajara. In 2010, ille publicava *La prueba del ácido* ("Le proba del acido"), in que revive su personage Edgar "le sinistromano" Mendieta, protagonista de *Ballas de argento*.

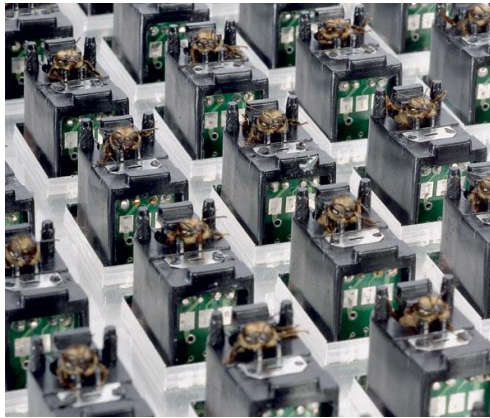
Adaptate de un articulo publicate in le revista brasilian *Veja*.

Dato

Brasil ha 16 mille kilometros de frontieras sic con dece pais sudamerican, ma solmente 22 postos de fiscalisation doanari pro controlar le passage de personas e productos per terra.

Apiculario antibombas

Le interpresa anglese Inscentinel ha conditionate apes pro detectar bombas occulte in bagages. Disveloppate con le supporte del governmento britannic, un equipamento profita le dexteritate del insectos pro recognoscer compositos toxic e explosive per lor olentia. “Le apes ha le olfacto precise como le canes, e con le avantage de que trainar los es plus rapide e bon mercato”, dice Mathilde Briens, gerente de recercas de Inscentinel e specialista in insectos. In solo tres minutas, un ape pote devenir un olfactor de elite.

Le photographia supra es real: prise in un cassetta per un banda adhesive, le apes apprende a identificar le principal substantias explosive. In recompensa, illos gania aqua con sucre.

Le training se face intra un cassa. Al esser liberate del colmena, le insectos ha un sol cammino a sequer: un tunnel que los duce al cassa, ubi un banda adhesive los prende. Intra le recipiente on pulverisa TNT, C4, dynamite e altere compositos explosive que le ape debe apprender a identificar. A cata inhalation, le scientistas provide aqua con sucre in recompensa. Assi, sempre que illo senti novemente celle olentia, le ape responde con le reflexo de exponer su proboscide, o sia su lingua, perque illo sape que le mangiar venira immediatamente. Pro le tests de detection, on utiliza usque sex apes intra un dispositivo que interpreta le movimento del proboscides e exhibe un aviso lumineuse. Un avantage de iste methodo sur le canes es que le travalio se face per plure animales simultaneamente, reducente le risco de faltas.

Adaptate del articulo *Colmeia antibomba*, publicate in le revista brasilian *Galileu* in septembre 2011.

Libertate al entratas

Se monstra in syntonía con le nove tempores le recente *Minidicionário livre da língua portuguesa*, per le editora Hedra. Dominate per le traditional dictionarios *Aurélio* e *Houaiss*, iste segmento editorial lancea su prime obra publicate sub le regulas de *Creative Commons*. Illo vole dicer que su contento pote circular liberemente in Internet e esser reutilisate in altere projectos sin finalitate commercial. Le 35 mille entratas del dictionario pote consultar se gratuitamente in le adresse electronic <http://hedra.com.br/minilivre.pdf>.

Iste obra surge in un epocha de debattes sur le leges protegente le derechos autorial, cuje reformulation es reivindicata per sectores social desirante eliminar certe restrictiones sur le accesso a benes cultural. Nonobstante, iste cambios prejudica le interesses del industria cultural.

Adaptate del articulo *Liberdade aos verbetes*, publicate in le revista brasilian *Língua* in julio 2011.

Guida redactional pro textos legislative

Le senator uruguayan Pedro Bordaberry ha appunctate un “deficit de qualitate” in le projectos de lege e exemplifica su critica con un recente projecto continente un phrase con 127 parolas, lo que secundo ille se poterea evitar con un manual de stylo parlamentari uniformisante le criterios de redaction. Ille mentiona ancora un altere projecto cuje grave errores de punctuation dava a comprender que le policia passarea a haber le mesme attributiones que le prefectura naval.

Pro que un commission elabora un guida pro le politicos, Bordaberry suggere le *Manual de Estilo* del jornal espaniol *El Pais* como material de consulta, e anque un discurso in que le scriptor statounitese Ernest Hemingway dicta “Scribe phrases breve. Sia positive, non negative. Evita le uso de adjectivos. Non te pretende un artista.”

Le senator conta que in Twitter un elector sue le ha appellate asino perque ille scribeva Qatar e non Catar, como se debe scriber in espaniol post le recente reforma orthographic. Ille consultava a Google pro verificar lo e immediatamente provideva le alteration del nomine del pais in un accordo commercial que ille e un collega elaborava. Si tote le documentos se redigeva correctemente e de forma clar, on sparniarea multe tempore e pecunia in le travalios parlamentari, afferma “Le efficientia del administration public augmenta e al fin on ha un governmento que servi melior al citatano”, conclude.

Adaptate de *Uruguay: senador propone guía de redacción para textos legislativos*, in www.elcastellano.com le 10 agosto 2011.

Un biblia sin Deo

Professor de philosophia del Universitate de London, A. C. Grayling ha lanceate *The Good Book: A Secular Bible*, un sorta de guida pro le atheistas. Grayling es un del propagatores del “Nove Atheismo”, currente que milita per le abandono de religiones e superstitiones.

Assi como le Biblia christian, le obra comencia per *Genesis* e include *Lamentationes* e *Proverbios*, toto organisate in capitulos e versos. “Le structura del Biblia es invitative e accessibile. Le lector pote seliger passages o sectiones pro leger separatamente”, dice le autor.

In le 608 paginas, il ha nulle mention a qualcunque divinitate, ma citationes e conceptos per grande pensatores como Aristoteles, Newton e Darwin. Le autor crede que in le traditiones non-religiose il ha pensatas profunde e seriose sur le ben que pote esser plus human e factibile, sin le commando de un autoritate.

Previdente le criticas, Grayling declara: “Quasi toto scripte in mi libro veni de grande mentes del passato. Qui lo attaccara automaticamente attaccara anque a Ciceron, Confucio e tante alteres.” Ille elaborava tamben le dece commandamentos del atheistas secundo su proprie ideas, ma dice que expecta non devenir un deo plus.

Adaptate del articulo *Uma biblia sem Deus*, publicate in le revista brasilian *Galileu* in septembre 2011.

Le extinction del papiro in le scholas sudcorean

Durante que le editores debate sur le futuro del libros, le governmento de Corea del Sud ha determinate que tote le scholas del pais deberea usar solmente e-books e tablets usque 2015. Le cambio costara 2,2 billiones de won (o sia 2 milliardos de dollars) e contara sur un nube informatic que interconnectera tote le scholas e

alumnos, formante un bibliotheca digital de que tote le libros potera descargar se. Le estudiantes povre recipera gratuitamente lor tablet.

In 1994, le governmento sudcorean decideva stimular le utilisation massive del Internet per le habitantes. Post dece-septe annos, le pais ha le plus grande proportion de personas online, 97 per cento, e ha devenite un sorta de laboratorio pro le grande cambios social generate per le technologia.

Adaptate del articulo *Acabou o papel* ('Le papiro se ha finite'), publicate in le revista brasilian *Galileu*, edition de septembre 2011.

Le lectores se manifesta

Commentario inviate le 20 octobre 2011 per Thomas Breinstrup:

Car Cláudio,

Tu almanaches es un tesor de informationes, bon language, textos capturante... toto! Grande felicitaciones al secunde anniversario del Almanac de interlingua. Illo merita un publico multo, multo plus grande con su variation ric de themas e ben redigite articulos plen de factos, curiositates e cosas a considerar. Io spera que le Almanac habera 100 annos!

Commentario inviate le 4 octobre 2011 per Erik Enfors:

Car lectores!

Iste numero, 24, io trovava specialmente interessante. Io legeva plure articulos con grandissime interesse. Quando io legeva le articulo "Conversations e-postal" io rememora quando nostre previe presidente svedese, Jan Årman, opponeva contra le accurtate formas de participios. Ille un vice causava grande risos quando ille como un exemplo diceva: Si nos non dice *Le error es corrigite* le alternativa vermente essera ambiguitate ma satis comic: *Le error es correcte*.

Esque il ha plure tal exemplos?

Le opinion del editor:

Vermente, Erik, un error que ha essite correcte/corrigite non es plus un error, dunque iste construction ipse me pare improprie. On corrige exercitios, examines, comportamentos, directiones. Al errores on elimina, solve, solutiona, sana. Dunque, melior parlar de un error solutionate o sanate.

Quanto al opposition al participios natural, on debe prender in conta que le plen extinction de iste formas implicarea dicer cosas como *passato perficite* (in vice de *perfecte*). Un incognita devenirea un *incognoscita*; un morto, *morito*; un contracto *contrahito*, perque iste parolas es derivate directemente de participios (on subintende "un information incognite/incognoscite", "un persona morte/morite" e "un compromisso contracte/contrahite"). Formas assi face memorar le longor e le echo de certe suffixos schematic repulse per le idealisatores de Interlingua.

Al definir se como naturalista, Interlingua ha nulle option sinon conformar se al pluralitate offerte per su linguas de controlo. Le introduction de formas artificial como *facite* e *dicite* es ja un concession al schematismo, como anque le regularisation de certe conjugationes inexistente in le linguas de controlo, como *facera/facerea* e *dicera/dicerea*.

Le commentarios concernente al section "Conversations e-postal" debe esser inviate al e-posta del Almanac.